

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת : חברת הכנסת קטי קטרין שטרית

2864/25/פ

הצעת חוק זכויות נפגעי עבירה (תיקון – חובת בית המשפט לשמוע נפגעי עבירה כולל נפגעי מעשי טרור),
התשפ"ג–2023

1. תיקון סעיף 2 בחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א–2001¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 2, בהגדרה "עבירה", בפסקה (1), אחרי "פשע" יבוא "לרבות מעשה טרור כהגדרתו בחוק המאבק בטרור, התשע"ו–2016"².
2. תיקון סעיף 5 בחוק העיקרי, במקום הסיפא החל במילים "ינקטו צעדים" יבוא "יהיו אמונים על ידוע הנפגע בדבר זכויותיו הנובעות מחוק זה וינקטו צעדים הדרושים להבטחת זכויותיו בהתאם".
3. תיקון סעיף 17 (א) לחוק העיקרי –
(1) האמור בו יסומן כפסקה "(1)", ובה, לפני "נפגע עבירת מין" יבוא "בטרם תגיע התביעה להחלטה, תפנה אל", ובמקום הסיפא החל במילים "זכאי שתינתן" יבוא "במטרה לקבל את עמדתו בכתב";
(2) אחרי פסקה (1) יבוא :
" (2) על התביעה לנמק את ההחלטה בדבר דחיית או קבלת עמדת נפגע העבירה כאמור בפסקה (1)."
4. תיקון סעיף 18 בחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (א) יבוא :
" (א) התובע יפנה לנפגע מעשה הטרור על מנת לקבל עמדתו בכתב על כל פגיעה ונזק שנגרמו לו בשל העבירה, לרבות נזק גוף, נזק נפשי או נזק לרכוש; בנוסף בכל החלטה מינהלית או משפטית הקשורה למבצע העבירה או בני משפחתו התובע יפנה לנפגע העבירה, יידעו בהתפתחות התיק ותינתן לו הזכות להביע את עמדתו טרם החלטת הגורם הצבאי או המשפטי; מסר הנפגע הצהרה כאמור, יביא התובע הצהרתו לפני בית המשפט בדיון בעניין; בהכרעת הדין וקביעת גזר דינו של מבצע העבירה ינמק בית המשפט את החלטתו וייתיחס למשקל שנתן לעדות נפגע העבירה."

¹ ס"ח התשס"א, עמ' 183.
² ס"ח התשע"ו, עמ' 898.

(1) במקום "או אלימות" יבוא "אלימות או מעשה טרור";

(2) במקום הקטע החל במילים "זכאי שתינתן" עד המילים "משרד המשפטים" יבוא "תפנה אליו מחלקת החנינות של משרד המשפטים על מנת לקבל את עמדתו בכתב".

ד ב ר י ה ס ב ר

חוק זכויות נפגעי עבירה התשס"א–2001 במתכונתו הנוכחית אינו מחייב את התביעה או את בית המשפט לשמוע את טענותיו של נפגע העבירה. בנוסף, החוק מעניק התייחסות מיוחדת לעבירות מין או אלימות.

הצעת החוק מבקשת להדגיש את הזכויות של נפגעי עבירות הנובעות ממעשי טרור. בכלל זה להבטיח כי הרשויות ובית המשפט יידעו את נפגע העבירה באופן ישיר בנוגע לזכויות הנובעות מחוק זה, כולל בדבר הבעת עמדתו בפני הגורמים הרלוונטיים במהלך ההליך הפלילי.

בהליך הפלילי נפגע העבירה אינו צד לתיק, ולכאורה המשפט יכול להתנהל בלעדיו, למרות שאת השלכות הפשע שביצע הנאשם הוא חווה על בשרו בצורה יום יומית. לכן, בלי לשמוע את טענותיו יש להניח שהשיקולים שינחו את השופטים יהיו לוקים בחסר או חד צדדיים.

כאשר מדובר במשפט העוסק במעשי טרור הדבר צורם שבעתיים. במציאות הנוכחית הכרעות דין ניתנות לעיתים מבלי שבית המשפט נחשף לטענות נפגעי העבירה, אשר במקרה של פיגוע טרור או עבירת רצח איבדו את היקר להם מכל, וללא כל התייחסות לטענותיהם בגזר הדין.

הצעת חוק זו באה לחייב את בית המשפט לשמוע את דבר נפגעי העבירה, הן במהלך המשפט לפני הכרעת הדין והן בגזר הדין. בנוסף, אם הנאשם יבקש חנינה, תהיה מחלקת החנינות במשרד המשפטים מחויבת לפנות לנפגע העבירה על מנת לקבל את עמדתו בכתב בנוגע לחנינה.

דוגמא לכך מיני רבות, היא החלטת בג"ץ אשר דנה בהריסת בית המחבל שרצח את עמית בן יגאל הי"ד בה מתייחס כבוד השופט מני מזוז בהחלטתו בפירוט למצבם של אשת המחבל וילדיו, אך לא מזכיר אף לא במילה את משפחת הנרצח ומצבה: "העותרים דגן הם כאמור אשתו ושמונת ילדיה של המפגע, שבעה מהם קטינים, אשר מתגוררים בדירה נגדה הוצא צו ההחרמה וההריסה. לאשה וילדים לא מיוחסת על ידי המשיבים מעורבות כלשהי במעשיו הנפשעים של אבי המשפחה. ... מכאן שהפגיעה בבית מהווה בראש ובראשונה פגיעה באשתו וילדיו שנותרו להתגורר בבית, ואשר הריסתו תותיר אותם חסרי קורת גג. בעתירה נטען עוד לעניין זה כי מדובר במשפחה קשת יום" (בגץ 4853/20 אבו בכר נ' המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית, פסקה 5 לפסק דינו של כב' השופט מ' מזוז (10.8.2020)).

ראוי לציין כי משפחתו של עמית בן יגאל הופיעה בפני השופטים ופרסה את טענותיה בנידון, אך השופט מזוז בחר שלא להתייחס לטענותיהם ולהגיב לכאבם, אלא להתייחס למצב משפחת המחבל בלבד ולהיותם משפחה קשת יום. חוסר ההתייחסות למשפחת הנפגע בהחלטתו מעוררת קושי.

כך גם בשנת 2015 הגב' דבורה גונן ששכלה את בנה דני באה לבית המשפט העליון במטרה להשמיע את קולה כאמא שכולה. גב' גונן הביעה את כאבה בכך שבדיון על הריסת בית המחבל קולם של המשפחות והנרצחים אינו נשמע, גב' גונן פנתה לשופטים ואמרה בכאב: "הנרצחים הפכו לשקופים. הפכתם את

הקורבנות לאשמים. אני שומעת כמה המשפחות של המחבלים מסכנות, אנחנו לא? ". נשיאת בית המשפט העליון, השופטת נאור קטעה את דבריה של האם השכולה ואמרה לה: "גם לאם שכולה יש גבול במה שהיא יכולה לומר פה. הגברת לא תהפוך פה את הזכות שניתנה לה להטחת האשמות".

בנוסף, הורים שכולים רבים מלינים שאינם מקבלים את תאריכי הדיונים הנוגעים להרס בתי המחבלים שפגעו ביקיריהם, החזרת גופות המחבלים, שחרור המחבלים ועוד.

אכן, לעיתים בזכות מאבק עיקש של המשפחות המערכת מחליטה להחמיר את הענישה, להרוס את בית המחבל במלואו ועוד, אולם ברוב הפעמים למשפחות אין חלק בתהליך למרות רצונם להביע את שעל ליבם ולקוות שישפיעו על פסק הדין.

בהתאם לכך, מטרת הצעת חוק זו היא לפתור בעיה זאת על ידי חיוב בית המשפט לשמוע את טענות נפגעי העבירה בכלל ונפגעי מעשי טרור בפרט, ולהבטיח כי כחלק ממכלול השיקולים שישקלו בפסק הדין יובאו טענותיהם, כדי למנוע החלטות חד צדדיות.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים וארבע על ידי חברת הכנסת קטי קטרין שטרית וקבוצת חברי הכנסת (פ/830/24) ועל שולחן הכנסת העשרים וחמש על ידי חברת הכנסת קטי קטרין שטרית (פ/2864/25).

הצעת החוק זהה לפ/830/24 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ז באדר התשפ"ג (20.03.2023)